

Dərs nümunəsi: Azərbaycan dili 6 – cı sinif (ənənəvi qayda)

VI sinifdə Azərbaycan dili fənninin tədrisi üçün həftədə 4 saat olmaqla 32 həftə (128 saat) nəzərdə tutulmuşdur. Kiçik summativ qiymətləndirmə (KSQ) 4 həftədən tez, 6 həftədən gec olmayaraq keçirilir və özündə həmin mərhələdə reallaşdırılmış standartları ehtiva edir.

1-ci dərs. ƏLVİDA, “BİLMİRƏM” (3 saat)

Standartlar

2.2.1. Məndəki əsas fikri nəzərə çarpdırmaq məqsədi ilə mühüm məqamları vurğulayır.

2.2.1. Lüğətlərdən istifadə etməklə tanış olmadığı sözlərin mənasını şərh edir.

2.1.2. Sözləri həqiqi və məcazi mənada işlənməsinə görə fərqləndirir.

3.1.3. Mətnin hissələrini, abzaslarını əlaqələndirir.

4.1.2. Sözü qrammatik mənasını kontekstə uyğun izah edir.

Təlim nəticələri

Əsərin ideyasını müəyyən etmək üçün qəhrəmanların xarakterindəki əsas cəhətləri açıqlayır.

Məndəki söz və ifadələrin kontekstə uyğun mənasını lüğətin köməyi ilə müəyyən edir.

Məcəzi mənalı söz və birləşmələri həqiqi mənada işlənən ekvivalenti ilə əvəz edir.

Esse yazmaq üçün mətnin strukturunu müəyyənləşdirir.

Əsas nitq hissələrinin leksik və qrammatik mənalarını araşdırır.

Diaqnostik qiymətləndirmə

Şagirdlərin hansı bilik və bacarıqlara yiyələndiyini yoxlamaq məqsədi ilə aparılır. Bu, test, mətn üzərində iş, çalışmaların yerinə yetirilməsi şəklində aparıla bilər. Müəllim işini elə qurmalıdır ki, DQ 20 dəqiqədən artıq çəkməsin.

Motivasiya

Müəllim bir qutuya bir neçə dairə kəsib qoyur. Dairələrin iç tərəfində müxtəlif rəqəmlər yazılmışdır. 5 rəqəmi yazılmış dairəni seçən uşaqlar lövhəyə çağırılır və onlara özlərini təqdim etmək, tanımaq tapşırılır (müəllim işini elə qurmalıdır ki, 5 rəqəmi 2-3 nəfərə düşsün): “Təsəvvür edin ki, sizi burada heç kim tanımır. Özünüzü necə tanıdardınız?” Uşaqlar özlərini təqdim edərkən müəllim diqqət etməlidir ki, onlar yalnız yaxşı xüsusiyyətlərindən danışmasınlar. Əgər şagirdlər ancaq müsbət xüsusiyyətlərindən danışarlarsa, yönəldici suallar verilə bilər:

İnsanların çatışmazlığı olmurmu? Bəs niyə biz bunlardan danışmırıq? Nəzərə alın ki, hər bir insanda müəyyən zəiflik, çatışmayan cəhət ola bilər. Bunu faciə kimi qəbul etmək düzgün olmazdı. Faciə onda baş verir ki, insan öz çatışmayan cəhətlərini görmür və onları aradan qaldırmağa cəhd etmir.

Oxu

(St. 2.2.1) Mətn oxunur, mətndaxili 1-4-cü suallara cavab verilir. Burada məqsəd şagirdlərin diqqətini iki əsas obrazın – Nigarın və Günay müəllimin xarakterindəki əsas cəhətlərə yönəltməkdir. Bu xarakterləri təhlil etməklə mətnin ideyasını müəyyənləşdirmək mümkündür.

1-ci sual oxunmuş hissələrə istinad etməklə obrazın xarakterini açmağa, eyni zamanda xarakterin inkişaf dinamikasını proqnozlaşdırmağa yönəlmişdir.

2-ci sual şagirdləri mətndəki epizodla, qəhrəmanın hərəkəti ilə bağlı fərziyyələr söyləməyə yönəldir.

İlk iki sual şagirdlərdə yaradıcı oxu bacarığını inkişaf etdirir.

3-cü sual: Şagird mətnin II hissəsində Nigarın etiraflarından aşağıdakı qənaətlərə gələ bilər:

-Riyaziyyatdan bəzi çətinlikləri var.

-Kompleksli qızıdır, auditoriyadan çəkinir, sərbəst deyil, özünə inamı zəifdir. (Şagirdlər V sinifdə “Ala-bəzək torba” mətnində “kompleks” sözü ilə qarşılaşıblar.)

-Rəqs etməyi sevir, amma yaxşı bacarmır və s.

4-cü sual: III hissədən sonra isə daha bir xüsusiyyət əlavə edilir: “Nigar qapalı uşaqdır”. Şagirdlər mətndən bunu sübut edən cümlələri tapmalıdırlar (“Mən sinfə göz gəzdirdim. Öz zəif cəhətlərimi kimə etiraf edə bilərdim ki?!”).

Şagirdlər fikirlərini əsaslandırmalıdırlar. Məsələn: “Yalnız qapalı və kompleksli insan öz çatışmazlıqlarını eyib hesab edərək başqaları ilə paylaşmaqdan çəkinə bilər”.

Mətn sona qədər oxunduqdan sonra şagirdlər Günay müəllimin xarakteri ilə bağlı fikirlərini 1-ci suala verilmiş cavablarla müqayisə edə bilərlər.

“**Qərarlar ağacı**”nın köməyi ilə mətndə qaldırılan əsas problem müəyyənləşdirilir: *İnsan öz zəif cəhətləri ilə necə mübarizə aparmalıdır?*

Problemin həlli yolları beyin həmləsi ilə ortaya çıxarılır. Bu zaman şagirdlərdən mümkün qədər çox ideya almaq əsas məqsəddir. Müzakirə zamanı təklif olunan fikirlər arasında əsas və ikinci dərəcəli olanlar müəyyənləşdirilə, təkrarlananlar, məsələdən uzaq olanlar silinə bilər. Problemin həlli yollarından hər biri (və yaxud nümunə üçün biri) müzakirə edilir, onların hansı müsbət və mənfi nəticələrə gətirib çıxara biləcəyi proqnozlaşdırılır. Sonra belə bir cədvəl çəkilir.

Problem: İnsan öz zəif cəhətləri ilə necə mübarizə aparmalıdır?

Qərar 1

Problemi özü üçün müəyyənləşdirmək

Qərar 2

Optimal həlli yollarını düşünmək

Qərar 3

Özü bacarmadıqda kiməsə müraciət etmək

NƏTİCƏ

+

Problemi müəyyən etmək məsələnin 50% həlidir.

-

İnsan sonunda bədbinliyə qapıla bilər.

+

Vəziyyətdən çıxış yoludur.

-

Yerinə yetirilə bilməyə, daha böyük problemlər yaranar.

+

Çatışmazlıqlar kənardan aydın görünür.

-

Bundan sənə qarşı istifadə edə bilərlər.

Fəndaxili inteqrasiya (St. 2.2.1 və st. 1.2.2) 5-ci tapşırığı yerinə yetirərkən şagirdlər Günay müəllimin özü haqqında yazdığı etiraflarına, müəllimin (əsas qəhrəmanın – Nigarın) onun haqqında fikirlərinə, eləcə də müəllimin hərəkətləri ilə bağlı epizodlara istinad etməklə tapşırıqda verilmiş tezisləri əsaslandırmalı və ya inkar etməlidirlər. Bu, tezisə uyğun arqument seçmək və onu ifadə etmək bacarığını inkişaf etdirir. Bunun üçün müəllim bir neçə standart ifadə seçib onları yazı lövhəsində qeyd edər və şagirdlərə öz nitqində bu ifadələrdən yerli-yerində istifadə etməyi tapşırıla bilər:

- *Bu fikri mətnin ... hissəsindəki cümlələrlə əsaslandırma bilərik...*
- *Mən bu fikirlə razılaşa bilmərəm, çünki...*
- *İndi isə gəlin .... hissəsindəki belə bir abzası nəzər salaq...*
- *Bu fikir tamamilə doğrudur, çünki mətnin ... hissəsində deyilir ki,...*

Nəzərə almaq lazımdır ki, tapşırıqdakı bəzi tezislər (5, 7) mübahisə yarada və debat mövzusu ola bilər.

Mətnin ideyasını müəyyənləşdirmək üçün yönəldici suallar da verilə bilər:

- *Niyə mətn belə adlanır?*
- *Mətnin ideyasının adı ilə nə əlaqəsi vardır?*
- *Niyə məhz “əlvida”?*

Söz ehtiyatı

(St. 2.1.1) Şagirdlərin yeni tanış olduğu sözlər və ifadələr üzərində iş aparılır. 6-cı tapşırıq şagirdlərin söz ehtiyatını zənginləşdirməyə xidmət edir.

7-ci tapşırıqda verilmiş sözlərin mənaları araşdırılarkən onların nitq etiketi olduğu və ayrılma məqamında işləndiyi diqqətə çatdırılır. (Şagirdlər əvvəlki siniflərdə nitq etiketləri haqqında məlumat almışlar.) "Xudahafiz", "sağ ol" etiketlərindən fərqli olaraq, "əlvida" sözü ayrılanların bir daha görüşməyəcəklərini vurğulayır.

(St. 2.1.2) 8-ci tapşırıq yerinə yetirilərkən şagirdlərə təklif etmək olar ki, “qapının ağzında qoyub” ifadəsini bir sözlə əvəz etsinlər (unudub). Bu ifadənin həmin kontekstdə məcazi mənada işləndiyi vurğulanır. 9-cu tapşırıq: frazeoloji birləşmələrlə bağlı qaydalar təkrarlanır, bu birləşmələrdə sözlərdən biri və ya hər ikisinin məcazi mənada işləndiyi şagirdlərin diqqətinə çatdırılır.

Yazı

(St. 3.1.3) Şagirdlərə “**Qərarlar ağacı**”nın strukturuna uyğun olaraq “Zəif cəhətlərimlə necə mübarizə aparmalıyam” mövzusunda esse yazmaq tapşırılır. Sinif qruplara bölünür. Hər bir qrup üçün “**Qərarlar ağacı**”nın **Qərar 1** qrafası konkretləşdirilir. Məsələn:

1. Dərslərə kifayət qədər vaxt ayırmağa özümü məcbur edə bilmirəm.
2. Müzakirə zamanı fikrimi deməyə çəkinirəm.
3. Çox zaman ovqatım ətrafdakılarla davranışıma təsir göstərir.
4. Haqsız olsam da, öz sözümlərimi yeritməyə çalışıram, başqalarının fikrinə qarşı dözümsüzəm.

Hər qrup bir mövzunu – zəif cəhəti müzakirə edərək kollektiv esse yazır.

Müəllim essenin həcmi cümlə sayı ilə müəyyənləşdirə bilər. Esselər dinlənir və müzakirə olunur.

Dil qaydaları

(St. 4.1.2) 10-cu tapşırıq yeni mövzu üçün motivasiya xarakteri daşıyır. Verilmiş cümlədə “*ki*”, “*əsl*”, “*kimi*” sözləri köməkçi nitq hissəsi olduğundan heç bir suala cavab vermir. Əsas və köməkçi nitq hissələrinə aid olan sözləri müqayisə etməklə onların xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirmək mümkündür. Bunun üçün Venn diaqramından istifadə etmək olar.

Müəllimin nəzərinə! Şagirdlər IV sinifdə köməkçi nitq hissələri haqqında yalnız ümumi məlumat almışlar. Onların yalnız qrammatik mənaya malik olduğunu və cümlədə hansı funksiya daşdığını bilirlər. Lakin bu nitq hissələri haqqında onların məlumatı yoxdur. Odur ki, bu mərhələdə *ədat*, *qoşma* və s. kimi terminləri işlətmək məqsədəuyğun deyil.

11-13-cü tapşırıqlar şagirdlərdə kontekstə uyğun olaraq sözlərin sualını, leksik və qrammatik xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirmək bacarığını inkişaf etdirir. 14-cü tapşırıqda şagirdlər leksik şəkilçilər vasitəsilə bir nitq hissəsindən digər nitq hissəsinin necə yarandığını izləyirlər.

Şaquli fəndaxili inteqrasiya (VI sinif – St. 4.1.4, V sinif – st. 4.1.4) 15-ci tapşırıq şagirdlərin V sinifdə əldə etdikləri bilik və bacarıqlar əsasında yerinə yetirilir.

Qiymətləndirmə

Müəllim girişdə verilmiş nümunələrə əsasən (səh. 17-18), dərstdə reallaşdırılan standartlara uyğun meyarları və səviyyələri müəyyənləşdirməklə qiymətləndirmə aparır.

Distant dərs nümunəsi üzrə metodik göstəriş

Diaqnostik qiymətləndirmə (DQ)

Diaqnostik qiymətləndirmə şagirdin bilik və bacarıqlarının ilkin səviyyəsini müəyyən-ləşdirməklə müəllimin təlim strategiyalarının seçilməsinə xidmət edir. Bu, test, mətn üzərində iş, çalışmaların yerinə yetirilməsi şəklində aparıla bilər. İlk dərs olduğunu nəzərə alaraq müəllim bu DQ-ni distant dərstdə sinxron olaraq həyata keçirir. Müəllim işini elə qurmalıdır ki, DQ 10 dəqiqədən artıq çəkməsin. Bu zaman müəllim Təhsil Nazirliyi tərəfindən ölkənin iki telekanalında yayımlanan teledərsdə Azərbaycan dili fənni üzrə 5-ci sinif mövzularına, Virtual Məktəb layihəsi çərçivəsində şagirdləri ilə apardığı onlayn dərslərə (əgər keçirilibsə) istinad edərək tapşırıqlar verə bilər.

I BÖLMƏ FƏRD VƏ CƏMIYYƏT

Dərs №	Məzmun standartları	Mövzu	Saat sayı	Tədrisin təşkili forması	Alt mövzular	Məkan	Saat/ müddət
1.	2.2.1., 2.1.1., 2.1.2., 3.1.3., 4.1.2.	<i>“Əlvida, bilmirəm” Nitq hissələri</i>	3	Distant	DQ Özünü təqdim etmə (şagird)	sinxron	10+10 dəq
					Mətnlə tanışlığı	asinxron	Növbəti dərsə qədər
					Mətnə aid tapşırıqlar	sinxron	20 dəq
					Dil qaydaları	sinxron	20 dəq
					Möhkəmləndirici tapşırıqlar	asinxron	Verilmiş vaxta qədər

Bölmə üzrə verilmiş hər mövzu üçün ənənəvi qaydaya əsasən 3 saat nəzərdə tutulur. Lakin distant dərs modelində sinxron dərs üçün 20, asinxron üçün isə dərslərin məqsədindən asılı olaraq müddət müəyyən edilməlidir.

“Əlvida, bilmirəm” mövzusunda

1. Mətnlərin tədrisi üçün 2 saat nəzərdə tutulur. Mətnlə tanışlığı müəllim asinxron verir. Bu zaman növbəti sinxron dərsə qədər şagirdə verilmiş mətnlə tanış olmaq tapşırılır.

a) Müəllim Virtual məktəb platformasında Microsoft Teams proqramında yaratdığı kanalda “Əlvida, bilmirəm” mətninin ifadəli oxusunun teledərs verilişindəki linki, və ya özü tərəfindən hazırlanmış audio səsləndirməni yerləşdirir. Şagirdlərə həmin audio resursdan istifadə etməklə tapşırığı yerinə yetirməyi tapşırır.

b) Müəllim şagirdlərə “Zəif cəhətlərimlə necə mübarizə aparmalıyam” mövzusunda esse yazmağı tapşırır.

2. Mətnlər üzrə işin 2-ci saatını müəllim sinxron olaraq, mətnə dair sual-cavabla başlayır. Dərsə mətnə aid tapşırıqlarla davam edir. Şagirdlərin yeni tanış olduğu sözlər və ifadələr üzərində iş aparılır. Tapşırıq 6, 7, 8, 9 yerinə yetirilir.

3. Dil qaydalarının tədrisi üçün 1 saat nəzərdə tutulur. Dil qaydası üzrə nəzərdə tutulan dərslərin əsasən, sinxron keçirilməsi tövsiyə edilir.

a) Dil qaydaları üzrə 10, 11, 13, 14-cü tapşırıqlar yerinə yetirilir.

b) Möhkəmləndirici tapşırıq kimi 15-ci tapşırıq şagirdlərə asinxron dərsdə verilir. Bu tapşırıq şagirdlərin V sinifdə əldə etdikləri bilik və bacarıqları təkrar etməklə yeni öyrəndikləri biliklər ilə əlaqələndirilərək möhkəmləndirmək məqsədi daşıyır.

Qiymətləndirmə:

2.2.3. Mətndəki fikir və mülahizələrə münasibət bildirir.

Meyar	I səviyyə	II səviyyə	III səviyyə	IV səviyyə
Fikir əsaslandırma	Fikrini əsaslandırmaq üçün arqument gətirə bilmir.	Gətirdiyi arqumentlər fikrini əsaslandırmağa kifayət etmir.	Fikrini əsaslandırmaq üçün arqument gətirir, lakin arqumentlərdə uyğunsuzluq özünü göstərir.	Fikrini əsaslandırmaq üçün tutarlı arqumentlər gətirir.

Aşağıda təqdim olunan rubrik rəbitəli yazı vərdişlərinin nə dərəcədə formalaşdığını yoxlamağa xidmət edir. Rubrikdə bütün mətn tipləri üçün vacib olan meyarlar öz əksini tapmışdır. Müəllim şagirdin yazdığı mətn tipindən asılı olaraq rubrikdən meyarlar seçə və qiymətləndirmə apara bilər.

Meyar	IV səviyyə	III səviyyə	II səviyyə	I səviyyə
Mətnin mövzuya uyğunluğu	Mövzu tam əhatə olunmuşdur.	Mövzu əhatə olunmuşdur, lakin bəzən kənara çıxmalar müşahidə olunur.	Mövzu qismən əhatə olunmuşdur.	Mətn mövzunun açılmasına xidmət etmir.
Mətnin strukturu	Giriş cəlbedicidir, maraqlıdır. Struktur gözlənilmişdir. Mətn tam məntiqi ardıcılıqla təqdim olunur. Mətnin sonluğu tamamilə düzgün formalaşdırılmışdır.	Struktur gözlənilmişdir, lakin bəzi fikirlər yerində deyil. Sonluq mövcuddur, lakin düzgün formalaşdırılmayıb.	Struktur gözlənilsə də, fikirlər hissələrə uyğun qruplaşdırılmamışdır. Sonluq mövcuddur, lakin aydın şəkildə müəllifin mövqeyini ifadə etmir.	Aydın struktur giriş və ya sonluq yoxdur. Sonluqda problemlə bağlı ümumiləşdirmə öz əksini tapmamışdır.
Mətnin məzmunu	Mövzunun təhlili aydın, təsirli və düşünülmüş şəkildə aparılmışdır. Müəllifin problemə yaradıcı və orijinal yanaşması aydın görünür.	Mövzu açıqlır, lakin tam əsaslandırılmır. Mətnə müxtəlif yanaşmalar öz əksini tapır, lakin müəllifin öz mövqeyi az müşahidə olunur.	Mövzunu təhlil etməyə cəhd göstərir. Mətnə müəllifin yaradıcı yanaşması tam aydın şəkildə görünür.	Mövzu açılmır. Mətnə müəllifin mövqeyi müşahidə olunmur.
Dil-üslub səviyyəsi	Söz və ifadələr dəqiqdir və məqsədəuyğun ifadə olunur. Mətn tam anlaşılındır. Yazıda orfoqrafik və qrammatik səhvlərə rast gəlinmir.	Söz və ifadələrin əksəriyyəti dəqiqdir və məqsədəuyğun ifadə olunur. Mətnin əksər hissəsi anlaşılıqdır. Yazıda orfoqrafik və qrammatik səhvlərə bəzən rast gəlinir.	Bəzi söz və ifadələr dəqiqdir, lakin çox vaxt məqsədəuyğun ifadə olunmur. Bir çox cümlələr anlaşılmaq deyil. Yazıda orfoqrafik və qrammatik səhvlərə tez-tez rast gəlinir.	Söz və ifadələr dəqiq deyil və məqsədəuyğun istifadə olunmur. Cümlələrin əksəriyyəti anlaşılmaq deyil. Yazıda çoxlu sayda orfoqrafik və qrammatik səhvlər var.

Şagird özünüqiymətləndirməsi. Hər mövzunun və ya bölmənin sonunda müəllim şagirdlərlə özünüqiymətləndirmə apara bilər. Bu qiymətləndirmə cədvəl və ya şkala kimi tərtib oluna bilər.

Meyarlar:

1. Mətdəki əsas fikri müəyyənləşdirməyi bacarıram.
2. Yeni sözlərin mənasını lüğətdən istifadə etməklə müəyyənləşdirirəm.
3. Məcəzi mənalı söz və ifadələri kontekstə uyğun qarşılığı ilə əvəz edirəm.
4. Rabitəli mətn qurmağı bacarıram.
5. Mətdəki informasiyanı tezislərlə ifadə etməyi bacarıram.
6. Sillogizm qura bilirəm.
7. Mətni adlandırmağı bacarıram.
8. Mövzu/Bölmə üzrə öyrəndiyim dil qaydalarını mənimsəmişəm.

KSQ Müəllim üçün metodik vəsaitdə verilmiş nümunə əsasında sinxron olaraq 35 dəq. ərzində həyata keçirilir. Mənbə MMV səh:47-48. Sualların sayı və çətinlik səviyyəsi sinfin səviyyəsinə uyğun fənn müəllimi tərəfindən müəyyən olunur.

Nümunə:

I BÖLMƏ ÜZRƏ KİÇİK SUMMATİV QİYMƏTLƏNDİRMƏ

1-4-cü suallar aşağıdakı mətnlə bağlıdır.

5 MANATLIQ HƏQİQƏT

İyun ayı idi. Bir gilassatandan gilas alırdım. Bu vaxt yanımıza **yaşlı** bir qoca gəldi. Əynində **köhnə** bir paltar var idi. Qoca yarısına qədər **dolu** torbanı gilassatana uzatdı və: “Oğlum, dünən axşam bu gilaslari səndən aldım. Gözümün qarşısında yaxşılarını qoymuşdun, ancaq evə aparanda yarısı **çürük** çıxdı”, - dedi. **1**

Gilassatan əvvəlcə qocaya tərs-tərs baxdı, sonra isə: “Sən o gilaslari **mənnən** almamısan. Get, kimdən almısan, ona da qaytar”, - dedi. **2** Ağsaqqal kişi yenə də halını pozmadan: “Oğlum, dünənki **hesabınan** əskiyin çıxmadı ki?” – deyə soruşdu. **3** Gilassatan qaşlarını çatdı və: “5 manat **əskik** idi. Bundan sənə nə?” – dedi. **4** Qoca **cibinnən əzik** bir 5 manatlıq çıxardı və gilassatana uzadaraq: “Al, oğlum! Dünən axşam mənə verdiyin gilaslari içinnən çıxdı...” – dedi və **ağır addımlaran** oradan uzaqlaşdı.

1. Hansı kəlam mətnin məzmununa daha çox uyğun gəlir?

- A Vicdanı ilə alver edən varlanmaz.
- B Hər dediyin doğru olsun, amma hər doğru hər yerdə deyilməz.
- C Düz söz insanın üzünü ağardar.
- D Ən gözəl biclik düzlükdür.

2. “Bu sözlərdən qocanın dən düşmüş saqqalı titrədi” cümləsi nömrələnmiş boşluqlardan hansının yerinə uyğun gəlir?

- A 1
- B 2
- C 3
- D 4

3. Qırmızı hərflərlə verilmiş sözlərin hamısı üçün xas olan cəhət:

- A Hamısı isimdir.
- B Hamısı mənsubiyyət şəkilçisi qəbul edib.
- C Hamısının yazılışında səhvə yol verilib.
- D Hamısı çıxışlıq hal şəkilçisi qəbul edib.

4. Mətdə işlənmiş düzəltmə sifətləri seçin.

1)yaşlı   2) köhnə   3) dolu   4) çürük   5) əskik   6) əzik   7) ağır

- A 1, 3, 4, 6
- B 2, 4, 5, 7
- C 1, 2, 4, 6
- D 3, 5, 6, 7

5. Düzgün fikri müəyyənləşdirin.

- A Köməkçi nitq hissələri leksik mənaya malik olur.
- B Bütün nitq hissələri şəkilçi qəbul edib dəyişir.
- C Əsas nitq hissələri cümlə üzvü olur.
- D Əsas nitq hissələrinin yalnız qrammatik mənası olur.

6. “Dil” sözü hansı cümlədə təsirlik hal şəkilçisini qəbul edib.

- A Dili də var, dilçəyi də.
- B Şirin dili ilə ilanı yuvasından çıxardar.
- C Nağıl dili yüyrək olar.
- D Ünsiyyət üçün dili bilmək vacibdir.

7. Hansı cümlədə yönlük halda olan ismin tələffüzü fərqlənir?

- A Ayıdan qorxan meşəyə girməz.
- B Dərziyə köç dedilər – iynəsini yaxasına sancdı.
- C Eşşəyə gücü çatmır, palanı döyür.
- D Elçiyə zaval olmaz.

8. Fərqləndirilmiş sözlərin hansına hal şəkilçisi əlavə edildiyinə görə ikinci sait düşüb?

- A Yalanın **ömrü** az olar
- B Hər **eybi** üzə vurmazlar.
- C Hər çiçəyin öz **ətri** var.
- D Yaman olmasa, yaxşının **qədri** bilinməz.

9. Qeyri-müəyyənlik bildirən ziyəlik halda olan isimlərdən hansını müəyyənlik bildirən ziyəlik hala çevirmək olar?

- A alma ağacı
- B Kəpəz dağı
- C Qız qalası
- D qartal yuvası

10. Cümlələrdən hansında [nan²] şəkilçisi ismin çıxışlıq hal şəkilçisidir?

- A Böyük adamın böyüklüyü kiçik [adamlarnan] rəftarında aşkara çıxır.
- B İnsan dili ilə deyil, etdiyi [işdərnən] öyünməlidir.
- C [Ölümnən] qorxmayan millətə ölüm yoxdur.
- D Nifrətə [nifrətnən] deyil, yalnız [məhəbbətnən] son qoymaq olar.

11. Söz birləşmələrindən hansında -l⁴ şəkilçisinin tələffüzü dəyişmir?

- A vəfalı dost
- B qarlı dağlar
- C nişanlı oğlan
- D buludlu hava